

תצא

בשור ובחמור יחדיו⁷, ובהמשך לזה, "לא תלבש שעטנז גוי". ושני אופני כלאים אלה – כלאי הכרם וכלאי בהמה – הם סוגים שונים: בכלאי הכרם, פעולת הכלאים היא שהמינים השונים, חטה ושעורה וחרצף, מתערבים יחד באופן שנעשית מציאות חדשה (במה שצומח מהם) – "פן תקדש המלאה הזרע אשר תזרע ותבואת הכרם"⁸; ואילו כלאים דחרישה, "לא תחרוש בשור וחמור יחדיו", אינו תערובה, שניהם נשארים כמציאות בפ"ע, אלא שביחד עושים פעולה בעולם, מחוץ להם.

ועפ"ז יל"ע בכלאי בגדים, באיזה סוג הוא – אם הוא ע"ד כלאי הכרם, ש' עיקרו הוא תערובת פעולת מציאותם, או שהוא ע"ד כלאים דחרישה, שהוא מחוץ להם.

ויש לומר, שבזה פליגי רש"י ורבינו תם: לדעת רש"י כלאי בגדים הוא מעין כלאי הכרם, שגדרם הוא יצירת חפצא שהיא תערובת שני מינים, ולכן ס"ל שהאיסור הוא כאשר מתחילת עשייתן נעשו ביחדיו⁹, מסריקתם עד

א. באיסור "לא תלבש שעטנז", שפירשו חז"ל ד"שעטנז" היינו, "עד שיהא שוע טווי ונוז"¹⁰, מצינו פלוגתא בין רש"י ורבינו תם:

לרש"י¹¹, "דברי תורה לא הוי כל-אים . . אלא א"כ עירב הצמר והפשתן יחד וסרקם יחד במסרק ("שוע") וטוים וארגם ("נוז") ביחד, ולר"ת¹² הוי כלאים מדאורייתא אפילו סרק כל אחד ואחד לבדו וטוואו לבדו ושזרו לבדו ("נוז"¹³) ואח"כ חיברו ביחד על ידי אריגה או כר".

והיינו, דלר"ת התנאי "עד שיהי" שוע טווי ונוז" תכנו רק הגדרת צמר ופשתים כאלה שכל אחד מהם הוה ("שעטנז" – שוע טווי ונוז, "ועל שעטנז של צמר לבד ושל פשתים לבד הזהיר הכתוב שלא יעשה מהם בגד ביחד ומיחדי נפקא"¹⁴; ואילו לרש"י (דנוז היינו ארוג, כנ"ל), ה' תנאי דשעטנז, צמר ופשתים שהם באופן דשוע וטווי ונוז ביחד.

ולכאורה יש לומר, שפלוגתתם תלוי בגדר כלאי בגדים.

דהנה איסור שעטנז בא בפרשה בהמשך לכלאי הכרם ולכלאי בהמה – "לא תזרע כרמך כלאים גוי לא תחרוש

(7) כב, ט. י"ד.

(8) רש"י שם, ט (מברכות כב, א. ושי"ג). וראה מפרשי רש"י.

(9) ל' הפסוק שם.

(10) ראה פרש"י על התורה עה"פ "שעטנז – ל' עירוב", ולא כפי' מנחם שהביא בפ' קדושים (ט),

(*) וראה רש"י תמורה לד, א ד"ה ליבטל (וראה הגהת השטמ"ק שם) בהטעם דלא שייך ביטול ברוב בכלאים. ולהעיר עד"ז תמוז"ה בגד – נדה שם (ועד"ז בתוס' ע"ז סה, ב), אבל אינו מוכרח שוהו

(1) פרשתנו כב, יא.

(2) יבמות ה, ב. נדה סא, ב.

(3) ל' הטור י"ד ר"ס ש.

(4) יבמות שם תוד"ה עד שיהא. נדה שם ד"ה

שוע. וכן בתוס' הרא"ש שם.

(5) דלר"ת, "נוז היינו שזור", ולא כפרש"י דנוז היינו ארוג (מקומות שבהערה הקודמת).

(6) ל' התוס' יבמות שם.

שיהיו מסורקים וטוויים יחד, ודיני שהם ארונים יחד.

ב. לפי הסברה זו יש לומר, ששיטת ר"ת היא בהתאם למשמעות המשך הכתובים, ש"לא תלבש שעטנז" נאמר בהמשך ל"לא תחרוש גו", שזוהו משמע שאיסור שעטנז הוא אותו הגדר דכלאים דחרי-שה. ומה גם שהכתוב שלפנ"ז, "לא תזרע כרמך כלאים", נאמר בפרשה בפ"ע, והאיסורים ד"לא תחרוש גו" לא תלבש גו" הם בפרשה בפ"ע, ומדחילקם הכתוב לב' פרשיות, משמע שהם שני סוגים שונים. ולכן פי' ר"ת, דכלאי הכרם (וכלאי זרעים), "לא תזרע גו", גדרם הוא האי-סור-לערב מינים באופן שנעשים מציאות אחת, משא"כ כלאים דחרישה וכלאי בגדים – "לא תחרוש גו" לא תלבש גו" – גדרם רק חיבור חיצוני, שגם זה אסרה תורה (בבהמה ובגד).

ויש לבאר טעמו של רש"י, שס"ל שגם גדרם של שעטנז – כלאי בגדים – הוא תערובת פנימית באופן שנעשה מציאות חדשה, אף שאיסור זה נאמר בתורה בהמשך ל"לא תחרוש גו" – כי ס"ל שזה שאסרה תורה כלאים דחרישה ("לא תחרוש גו") הוא כעין סייג לאיסור הרבועה ("בהמתך לא תרביע כלאים"), וכמבואר ברמב"ן¹¹ דאיסור כלאים דחרישה, "היא מצוה מבוארת מן בהמתך

אריגתם¹²; ולפי ר"ת, כלאי בגדים הוא ע"ד כלאים דחרישה, שענינם הוא ש-שני מינים שונים הנשארים שונים זה מזה מצטרפים יחד בפעולה מיוחדת, וזהו גדר לבישת ב' הסוגים דצמר ופשתים יחדיו – ולכן ס"ל שאין צורך

(ט) "ול' שעטנז פי' מנחם מחברת צמר ופשתים... וי"ל שזהו מה שממשיך רש"י בפרשתנו, ורבותינו פירשו שוע טווי ונו", ד"רבותינו פירשו" אינו פי' שני, אלא שפ"פ "רבותינו" מתבאר מה שגדרו של שעטנז הוא "עירוב".

(11) וביישוב קושיית התוס' ד"א"כ כלאים בציצית היכי משכחת לה דאצטריך קרא למישרי, והלא חוטי תכלת חלוקין במסרק וטווי לבדם – ראה מהר"י קורקוס לרמב"ם הל' כלאים פ"ה הל"ב, מה שהביא מרש"י מהדויק. ולכמה מפרשים גם לרש"י ישנו עוד דין וגדר בהאיסור דלמדיו מ"צמר ופשתים יחדיו", גם כלא שוע טווי ונו ביחד – ראה רא"ם לפרש"י קדושים שם (קרוב לסופו). צ"צ בחידושים על ש"ס כלאים פ"ט מ"ח אות ב (וראה שו"ת הצ"צ שער המלוואים סליח). ערוך לנר לתוס' יבמות שם. צפע"נ להל' כלאים שם (ד, ב ואילך). ובכ"מ.

וכבר שקוט' בדברי רש"י בפירושו עה"ת קדו-שים שם דהעתיק דברי התור"כ, דמשמע דגם לבדים אסורים, ונו הוא לשון הנמלל ושזור כו', אם מתאים עם שיטתו בפירושו על הש"ס, או שפי' שם שלא אליבא דהלכתא – ראה בארוכה מפרשי רש"י שם. ולפי' באר מים חיים (וכ"ה בפנים יפות ובאר בשדה) מ"ש "לרבות לבדים" היינו שאינם בכלל שעטנז מה"ת. ולפ"ז ה"ז כשיטתו בפירוש הש"ס. ואכ"מ.

(12) וכלשון הטור שם "ולר"ת כו' אפילו סרק כ"א מהם לבדו כו". וראה משנה ראשונה לכלאים פ"ט מ"ח בסופו מ"ש בפ"י הרע"ב.

(13) קדושים שם. ואולי י"ל אסמכתא לשיטת רש"י מהפסוק שם, "ובגד כלאים שעטנז לא יעלה עליך" בכתוב אחד בהמשך ל"שדך לא תזרע כל-אים", וגם דשם נאמר בהכתוב "לא תרביע כלאים" ולא כלאים דחרישה.

(14) ובכח"כ כאן. וכן ברמב"ן ובח"י קדושים שם. פענח רזא כאן.

לשיטת ר"ת (בתודיה שוע נדה שם). ולהעיר גם שמדגיש (וכן בעוד ראשונים) ש"שנייה היתר" משא"כ ברש"י. ורקא ש"ך וי"ד ר"ס רצט ובשו"ת חת"ס שצוין בפ"ת שם. בית האוצר מערכת ב כלל יח אות ח (נ, סע"ב ואילך). ואכ"מ.

(**) ראה באר מים חיים (לאחי המהר"ל) לפרש"י קדושים שם, שני אופנים בפרש"י (הובא בסוף הערה הבאה).

(*) או מהסמיכות לגדלים תעשה לך – ראה ראב"ד לתור"כ קדושים שם.

וע"פ הנ"ל שגדרם של כלאי בגדים נלמד מכלאים דחרישה (כיון שנאמרו בקרא בהמשך זל"ז), י"ל, ששיטת ה' רמב"ם בגדר כלאי בגדים היא בהתאם לשיטתו בגדר האיסור ד"לא תחרוש גו".

דהנה הרמב"ם במו"נ¹⁸ כתב שטעם כלאים דחרישה הוא "כי אם יקבץ בין שניהם, פעמים ירכיב אחד מהם על חבירו", ולפום ריהטא נראה שזהו ע"ד דברי הרמב"ן הנ"ל שאיסור כלאים ד' חרישה הוא רק סייג לכלאים דהרבעה, אבל יש לומר, שלדעת הרמב"ם, האיסור דלא תחרוש גו' הוא סייג לאיסור רביעה, לא רק מפני שבפועל מעשה ד' חרישה יחדיו יכול להביא לרביעה, אלא גם מצד הדמיון בתוכן שיש בשתי ה' פעולות דהרבעה וחרישה יחד (ומשום הכי נאסרה חרישה יחדיו אגב רביעה).

דהנה איסור הרבעה עצמו, יש ל' פרשו בשני אופנים:

א) עיקר האיסור הוא בגלל התוצאה מזה – הולדת מין אחר חדש, הנעשה מהרכבת שני המינים, ולפ"ז, כלאים ד' הרבעה הם בדוגמא ובסוגי כלאי הכרם (כלאים דזריעה), שעיקרם הוא מצד התערובת – דמין אחר חדש הנצמח מזה, וכמו שהאריך ברמב"ן עה"ת¹⁹.

ולאופן זה, כלאים דחרישה הוא בסוג וגדר אחר, שהרי אין בזה מעשה תערוך בת רק בהפעולה דשני המינים יחדיו (ולפ"ז, זה שאיסור דחרישה הוא סייג

לא תרביע כלאים שדרך כל עובד אדמתו להביא צמדו ברפת אחת וירכיב אותן¹⁵). וא"כ אין האיסור דכלאים ד' חרישה גדר חדש בכלאים, דכללות איסור כלאים הוא רק גדר אחד, דהיינו תערובת פנימית באופן שנעשה מציאות חדשה (וכלאים דחרישה הוא רק סייג ל' איסור הרבעה), ולכן גם באיסור שעטנז ס"ל לרש"י שגדרו הוא תערובת פנימית, כנ"ל.

ג. והנה הרמב"ם¹⁶ כתב "כיון שנת' חבר הצמר עם הפשתן צד חיבור בעולם הרי זה כלאים מן התורה, כיצד צמר ופשתים שטרפן זה עם זה ושע אותן ועשה מהן לבדין הרי אלו כלאים, טרפן וטוה אותן כאחד וארג בגד מטווי זה הרי זה כלאים".

והיינו, ששיטת הרמב"ם היא כמו שיטה ממוצעת בין רש"י ור"ת, שמחד גיסא ס"ל להרמב"ם ש"שוע טווי ונוז" הוא החפצא דשעטנז (ולא כפי' ר"ת ש' זהו רק תיאור סוג הצמר ופשתים שעליו חל האיסור לערבם יחד, והתערובות ד' שעטנז הוא רק בהאריגה); אבל לאידך, לא ס"ל כרש"י שצ"ל חיבורם בכל שלשת הדברים ד"שוע טווי ונוז", אלא מספיק "צד חבור בעולם", דגם שוע לבד הוי כלאים, ו(לכמה דיעות) גם טווי לחוד הוי כלאים (וכמו שהאריכו בנו"כ ובמפרשים¹⁷ בביאור דעת הרמב"ם).

(15) להעיר שפ"ז מצינו עוד מצוה דאורייתא

מטעם סוג – ראה לקח טוב (להר"י ענגל) כלל ח.

(16) הל' כלאים פ"י ה"ב.

(17) לרמב"ם שם. וכן בנו"כ ומפרשי הטושו"ע יו"ד ר"ס ש. ורוב מפרשים פירשו בדעת הרמב"ם דכ"א לבדו הוי כלאים, וכמ"ש הרמב"ם בהל' עדות פ"י ה"ג ובלח"מ שם. וראה גם חידושי הצ"צ שם. וע"ד.

(18) ח"ג פמ"ט (הובא בחינוך מצוה תקנ).

(19) אף שהולד הנולד אינו אסור בהנאה ככלאי

הכרם (כדלקמן בפנים). ולהעיר מדעת איסי בן עקבי' (ירושלמי כלאים פ"ח ה"ב).

(20) קדושים שם בתחלתו. ומ"ש להלן שם "וה' מינים בבע"ח לא יולדו כו"ו הוא עוד טעם, כמפורש שם בהמשך בנוגע לכלאי זרעים.

גדר האיסור אינו רק צירוף (כדעת ר"ת) אלא צ"ל חיבור שני המינים ב- עשייתו: אבל לאידך אין החיבור צ"ל באופן ששניהם נעשים חפצא אחת מ- תחלת הוייתו דצמר ופשתים, עד שנעשו לבגד אחד שאינה ניכרת חלוקתו (כדעת רש"י), אלא די שיהי' איזה "צד חיבור" ביניהם (ע"ד שהתורה אסרה פעולת ה- חרישה יחדיו, אף שאין כאן הרכבה ממש, כיון שזוהי כעין התחלה של הרבעה, כנ"ל).

וזה מדויק בדברי הרמב"ם, שאף ש- כתב בתחילה²⁵, "כיון שנתחבר הצמר עם הפשתן צד חיבור בעולם הרי זה כלאים מן התורה", מ"מ ממשיך²⁶, "כיצד צמר ופשתים שטרפן זה עם זה ושע אותן ועשה מהן לבדין הרי אלו כלאים, טרפן וטוה אותן כאחד וארג בגד מטווי זה הרי זה כלאים", ולכאורה, כיון דמן ה- תורה נאסר בכל צד חיבור בעולם [וכפי שהאריך בהלכה שלאח²⁷], תפר בגד צמר בשל פשתן ואפילו תפרן במשי או שתפר בגד צמר בחוטי פשתן או בגד פשתים בחוטי צמר או קשר חוטי צמר בחוטי פשתים או גדלן אפילו נתן צמר ופשתים בשק או בקופה וכרנן הרי אלו כלאים, ואפילו קשר גדיל של צמר בגדיל של פשתן אע"פ שהרצועה ב- אמצע, וכן אם כפל בגדי צמר ופשתן וקשרן הרי אלו כלאים שנאמר צמר ופשתים יחדו מכל מקום כיון שנתאחד נאסר²⁸ – למה מודגש בכתוב "שוט טווי ונוז", וכדוגמא הראשונה באופן החיבור שתפס ברמב"ם שם ד, טרפן זה עם זה ושע אותן²⁹ ועשה מהן לבדין³⁰ (שב-

לאיסור רביעה, הוא רק מצד זה שב- פועל יכולה החרישה להביא לידי הרבעה).

(ב) גם איסור כלאים דהרבעה אינו מצד התערובת שבמין החדש הנוצר או, אלא ענין ההרבעה הוא מצד הפעולה של תערובת שני מינים. וכמשנ"ת ב- מק"א³¹, שנפסקה הלכה – כמ"ש ה- רמב"ם – "מותר להכניס שני מינין לסהר אחד ואם ראה אותם רובעים זה את זה אינו זקוק להפרישן"³², "מי שעבר והרכיב בהמתו הרי הנוול מהם מותר בהנאה"³³, ולוקה מה"ת רק כשהכניס בידו כו"³⁴, משמע, דגדר איסור כלאים הרבעה ע"ד ההלכה, אינו בגלל התול- דות שנוולדים מהם, אלא מצד עצם מעשה ההרכבה וההרבעה.

ולאופן זה יש לומר, דכלאים ד- חרישה הוא באיתו הסוג ומעין הגדר דכלאי הרבעה, כי זה שנאסרה החרישה יחדיו הוא משום שזוהי כעין התחלה של פעולת החיבור של שני המינים (כי קיבוץ שני המינים מביא לידי כך ש- "פעמים ירכיב אחד מהם על חברו").

והיינו, שלשיטת הרמב"ם, זה שאסרה תורה כלאי חרישה הוא לפי שהאיסור הוא בפעולת החיבור. אבל לאידך, אין זה מפני שהתורה אסרה חיבור זה מצד עצמו, אלא לפי שהם בגדר דכלאים ד- הרבעה, וזהו עיקר האיסור, כאשר פער- לת החיבור יש בה ההרכבה – הרבעה דשני מינים.

ד. ועפ"י יש לומר, שלשיטתו אזיל גם בכלאי בגדים (שהוא בגדר וסוג זה), שיש בוה ב' הקצוות:

(25) ה"ג (בפ").

(26) ולהעיר ש"שוע" נאמר בתורה בפירוש (ברמז) בתיבת "שעטנז" – "שע". וראה כס"מ לרמב"ם שם.

(27) ולהעיר ממאירי (ביצה טו, א. יבמות ה, ב

(21) לקו"ש חכ"ד ס"ע 149 ואילך.

(22) ה"ל כלאים פ"ט ה"ב.

(23) שם ה"ג.

(24) שם ה"א. ועד"ו בסה"מ מ"ל ר"ז.

ומשום זה לא תצוייר תערובת ביניהם בעצם מציאותם, אלא החיבור ביניהם הוא רק חיבור חיצוני שלם: משא"כ בכלאי זרעים וכלאי בהמה שהתערובת היא באותו סוג (שני מינים של צומח או שני מינים של חי), הרי שם התערובת היא במציאותם, בכח הצמיחה וכח ה-הולדה שלהם.

ולכן רק בכלאי זרעים וכלאי בהמה נאסרה (גם) עצם עשיית התערובת, כיון שהתערובת היא במציאותם: משא"כ ב-כלאי בגדים (דצמר ופשתים) שאי אפשר לערבם בעצם מציאותם, לא נאסרה עשיית התערובת אלא רק לבישת בגד הנעשה מתערובת זו.

ויש לומר, שזהו טעמו של ר"ת שאיסור שעטנז הוא גם כשאין תערובת גמורה ב"שוע טווי ונוז", דכיון שהאיסור שעטנז אינו אלא על לבישת השעטנז, ולא על עשיית התערובת דצמר ופשתים יחדיו (שלא שייך שתהי' תערובת אמיתית בצמר ופשתים כנ"ל), מסתבר לומר, שמספיק חיבור חיצוני (אריגת הצמר ופשתים) כדי לאסור הלבישה בבגד זה²⁹.

מנחת הבל היא מה שהביא מבכורות צאנו ומ' חלביהו, קרבן ממין החי.

ופשיטא לפי ביאור הבחי (קדושים שם – ע"פ זהר שם. וראה גם רמב"ן שם) שענין הכלאים הוא מפני שמערבב כחות העליונים, שבכחות העליונים הם במין החי ומין הצומח.

(29) ובאופן אחר קצת יש לומר: ר"ת ס"ל ש-עיקר גדר איסור כלאים הוא החיבור של שני דברים מנוגדים, וכיון שהתערובת בשעטנז היא משני סוגים, צומח וחי, צמר ופשתים, לכן, גם כאשר החיבור הוא רק בחיצוניות ששוכנים יחד, הרי מצד חילוקי הסוג נעשה כבר גדר של כלאים של ב' דברים מנוגדים [משא"כ כאשר ב' המינים הם מאותו הסוג וקרובים

דוגמא זו, כללות עשיית הבגד מתחילתו היתה ע"י תערובת שני המינים].

אלא כי לדעת הרמב"ם כלאי בגדים הם בדוגמת כלאי בהמה, וכמו בכלאים דבהמה, אף שהאיסור הוא גם בכלאים דחרישה, שאין כאן חיבור פנימי, מ"מ עיקר גדרו הוא כלאים דהרבעה כנ"ל, מעין זה הוא בכלאי בגדים, דאף דאי-סור כלאים מה"ת הוא כאשר נתחבר בכל צד חיבור בעולם, מ"מ, עיקרו הוא כאשר יש חיבור פנימי, שזהו כאשר טרפן זה עם זה ושע אותן ועשה מהן לבדין³⁰.

ה. ויש לבאר פלוגתת רש"י ור"ת הנ"ל ע"ד החקירה והדרוש – ובהקדם, שמצינו חילוק עיקרי בין כלאי בגדים לכלאי זרעים וכלאי בהמה, שבהם נאסרה עצם עשיית הכלאים, וזריעת הכלאים בקרקע, וכן הרבעת שני מינים (נוסף על איסור החרישה בשור וחמור יחדיו), משא"כ בכלאי בגדים נאסרה רק לבישת שעטנז ולא עצם עשיית בגד של צמר ופשתים יחדיו.

ויש לבאר טעם החילוק – דכלאי בגדים שונים מכלאי זרעים וכלאי בהמה בזה, שבכלאי בגדים החיבור הוא משני סוגים שונים, סוג החי וסוג הצומח [דצמר הוא מבעל חי ופשתים מצומח]³¹,

בפסוקי – הובא בשעה"מ הל' כלאים פ"י ה"א) בטעם הרמב"ם דלכדים אסורים מה"ת, "מפני שגמר עשייתו בכך ולא הוצרכו לשוע טווי ונוז אלא בבגד שלא נגמרה עשייתו אלא בשלשתם" (ועד"ז בתוס' הרא"ש נדה שם). ולהעיר דלפי' הרמב"ם בפיה"מ (כלאים פ"ט מ"ח), מעשה הטריפה והמחיקה הוא לאחר שנעשה בגד. וראה חי' הציצ' שם בתחלתו. הכתב והקבלה קדושים שם.

(28) וכדמוכח גם ממחז"ל (פדר"א פכ"א. זח"ג פו, ב ואילך. ועוד) דאיסור שעטנז הוא כי אמר הקב"ה אל יתערבו מנחת קין והבל לעולם – והרי

(*) להעיר מלקו"ש שם ע' 150 ובהערה 40 שם.

משפיע על המדות והמדות הן לפי ערך השכל [ומה שאסרה תורה תערוכות של שני מינים הוא רק כאשר ע"י תערוכות זו מתבטלים הגדרים והתכונות המיוחדות של כל כח (ע"ד כלאי זרעים וכלאי בהמה, שנוצר מין חדש)]³⁴.

אבל מ"מ אסור ללבוש שעטנז, כי לבוש הו"ע של מקיף, דהיינו עבודה הבאה מצד הכוחות המקיפים שבנפש³⁵, כח הרצון והתענוג, שעבודה זו היא ב"אופן שכל עניני האדם, "מוקפים" וחדור רים ברצון או תענוג זה (כמו לבוש ה"אדם, שמקיף את האדם, ועד שישנו לבוש המקיף רובו ככולו בבת אחת). וכאשר העבודה היא באופן כזה, אי אפשר שתהי' "תערוכות" של שני מיני כחות, כי כאשר האדם בכללותו עסוק ונתפס באופן אחד של עבודת ה' עד שזה מקיפו כולו, אי אפשר שיהי' עסוק בשעת מעשה (וגם כן באופן של "מקיף" התופס את כולו) בדבר שני.

ולכן מזהיר הכתוב "לא תלבש שעטנז", דבנוגע למדרגת מקיפי הנפש, צ"ל ההתעסקות בכל סוג עבודה בפני עצמו, ואין לערב, צמר ופשתים יחדיו".

(משיחות ש"פ תצא תשמ"א,
א' דר"ח אלול תשמ"א)

ובסברת רש"י יש לומר, דאע"פ שאין בכלאי בגדים תערוכות בעצם המציאות, מ"מ, כאשר מתחילת עשייתן נעשו ביחד, מסריקתם עד אריגתם, יש עכ"פ דמיון לתערוכות דכלאי זרעים וכלאי בהמה, ולכן נאסרו גם כלאים אלה, והוא כמו סייג לשאר אופני כלאים (וכמ"ש ה"רמב"ן³⁶ שהאיסור דכלאי בגדים הוא רק להרחקה).

[ומ"מ, כיון שבפועל אין בעשיית שעטנז תערוכות בעצם המציאות, לא נאסרה עשיית השעטנז, אלא רק הלב"ש שה בן].

ו. וע"פ מ"ש הרמב"ם³⁷ שכל מצוות התורה ניתנו לתקן הדעות כו', י"ל שיש רמז ולימוד בעבודת האדם בזה שדוקא בכלאי בגדים נאסרה רק הלב"שה:

ידוע שכוחות הנפש שבאדם נחלקים לד' סוגים, כנגד דומם צומח חי ומדבר, ד"צומח" שבנפש הן המדות, ו"חי" הוא השכל (כמבואר בכמה מקומות³⁸). וזהו הרמז בכך שלא נאסרה עשיית בגד של שעטנז, כי אדרבה, זהו משלימות ה"אדם³⁹, שכוחותיו כלולים זמ"ז, שהשכל

זל"ז, הרי כדי שיעשה מצב של כלאים, חיבור דברים המנוגדים, צריך שהחיבור יהי' באופן של תערוכות ממש, כי שכינתם יחד אינה בסתירה למציאותם, שהרי הם בגדר וסוג אחד).

קדושים שם.

(30) סוף הל' תמורה.

(32) תו"א ד, א ואילך. לקו"ת חקת נח, א. תו"ח בראשית יט, סע"ג ואילך. ד"ה חביבין ישראל תרצ"ו פ"י. ובכ"מ.

(33) ראה רמב"ם בהקדמתו לפיה"מ ד"ה אחר כן ראה להסתפק.

(34) וראה בארוכה לקו"ש חכ"ש ע' 125 ואילך.

(35) כידוע (לקו"ת בריכה צח, סע"ד ואילך. ובכ"מ) החילוק בין מזון לבוש ובית, שהם בחי' פנימי, מקיף ומקיף למקיף. וראה גם עטרת ראש שער יוה"כ ספ"ב ואילך.

תצא ב

בכתוב שלאח"ז⁴ "כי תבא בקמת רעך – יכול בשאר כל אדם הכתוב מדבר ת"ל וחרמש לא תניף על קמת רעך את שיש לו רשות להניף ואי זה זה, זה הפועל".

(ג) הרמב"ם כתב שמכתוב זה עצמו מוכרח הוא – "כי תבוא בכרם רעך וגו' וכתוב כי תבא בקמת רעך, מפי השמועה למדו שאין הכתוב מדבר אלא בשכיר וכי אילו לא שכרו מי התיר לו שיבא בכרם רעהו (ומי התיר לו לבא) בקמה שלו שלא מדעתו, אלא כך הוא אומר כי תבא לרשות בעלים לעבודה – תאכל".

ויש לומר, שגם רש"י בפירושו על התורה ס"ל הכי, שכתב: "כי תבא בכרם רעך – בפועל הכתוב מדבר", וכן בכתוב שלאחריו "כי תבא בקמת רעך – אף זה בפועל הכתוב מדבר".

דמזה שרש"י (א) לא העתיק מהכתוב אלא רק התיבות "כי תבא בכרם רעך" (וכן רק "כי תבא בקמת רעך"), ולא המשך הכתוב (ואפילו לא רמזו ב"וגו'"), וכן (ב) לא הזכיר כלל הגז"ש מהנאמר להלן "לא תבא עליו השמש" – מוכח, שלדעת רש"י יודעים ש, בפועל הכתוב מדבר מהתיבות "כי תבא בכרם רעך" עצמן (וכן מ"כי תבא בקמת רעך").

והטעם מובן בפשטות, כמ"ש הרמב"ם – דכיון שהמדובר בכרם רעהו ובקמת

א. בפירוש הפסוקי "כי תבא בכרם רעך ואכלת ענבים כנפשך שבעך ואל כליך לא תתן", אמרו חז"ל⁵ "בפועל הכתוב מדבר".

היסוד לפירוש זה מצינו בזה שלש דעות:

(א) בבבלי נלמד הדבר מגז"ש – נאמר כאן בראה ונאמר להלן לא תבא עליו השמש מה להלן בפועל הכתוב מדבר אף כאן בפועל הכתוב מדבר".

(ב) בירושלמי נלמד מהמשך הכתוב – "כתיב כי תבא בכרם רעך יכול ב- שאר כל אדם הכתוב מדבר ת"ל ואל כליך לא תתן אבל נותן את כלליו של חבירך ואי זה זה, זה הפועל".⁶ ועד"ז

(1) פרשתנו כג, כה.

(2) ב"מ פז, ב.

(3) פרשתנו כד, טו.

(4) מעשרות פ"ב ה"ד.

(5) ולכאורה יל"פ שזוהי כוונת הספרי כאן, כי

תבא בכרם רעך יכול לעולם ת"ל ואל כליך לא תתן בשעה שאתה נותן לכליו של בעה"ב, דכוונתו ב, יכול לעולם היינו (כולל) בכל אדם, ת"ל ואל כליך לא תתן כו" – שהמדובר בפועל. אבל במפרשי הספרי לא פירשו כן.

(*) גם בראש פרש"י כאן מבאר דלמדני

שבפועל הכתוב מדבר מדרשת הספרי (ראה שפ"ח. משכיל לדוד. ועוד). אבל מפרש בספרי כתוכן פרש"י שלאח"ז, דהיינו פועל בבציר, לאפוקי פועל בעדור ובקשקוש. אבל ראה אמרי שפר ועוד לפרש"י כאן, דהספרי בא ללמוד רק שלא דברה תורה אלא בשעת בציר כו', והלימוד דבפועל הכתוב מדבר הוא מגז"ש כנגמ'. וראה בארוכה במפרשי הספרי.

(6) כג, כו.

(7) ראה דרשות הספרי עה"פ ובמפרשים. וגם

שם שק"ט ע"ד הגי' בהערה 5. ואכ"מ.

(8) הלכות שכירות רפ"ב.

(9) בספרי דבי רב לספרי (שם כג, כו) האריך

דמשמע להרמב"ם מתרי טעמי דהגז"ש בנגמ' לאו גז"ש גמורה היא. ע"ש. וצ"ע.